

Landbrugsministeren (Smørum): Der er sikkert ikke mellem det ærede medlem og mig nogen uenighed om, at handelen med disse stoffer skal foregå under betryggende kontrol. Jeg tror ikke, det er formålstjenligt at fortsætte diskussionen her; jeg tror, vi med bedre udbytte kan gøre det i et udvalg.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Titelvsen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om midlertidig ændring af lov nr. 50 af 14. februar 1951 om fortrinsret i høsten.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 299; fremsættelsen findes i tidenden sp. 834).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lund Jensen: Jeg kan på mit partis vegne give tilslutning til det foreliggende lovforslag om en midlertidig ændring i den gældende lov om fortrinsret i høsten.

Lovforslaget tilsigter at række en hjælpende hånd til de landbrugere, der i foråret har måttet købe gødning og sædekorn på kredit mod pant i årets høstudbytte, og som nu er kommet i likviditetsvanskeligheder, fordi høsten er kommet senere i hus end beregnet. I henhold til loven om høstpantebreve forfalder en sådan kredit til betaling inden den 1. oktober, og panthaverens fortrinsret i høsten falder bort, hvis han ikke inden 1. januar har fremsat begæring om udpantning. Det er denne udpantningsfrist, der nu foreslås forlænget med to måneder indtil 1. marts 1955, dog således at forstå, at panthaveren ikke på nogen måde forpligtes til at udskyde betalingsfristen, hvis han ikke skønner det forsvarligt.

Den gældende lov om høstpantebreve har sin oprindelse i den store landbrugskrise i

1930erne, og den har gennem årene været til stor hjælp for tusinder af landbrugere, der har måttet arbejde med for ringe driftskapital. Selvom vi i dag heldigvis ikke på samme måde som i 1932 kan tale om landbrugskrise, er det dog en kendsgerning, at selv velsituerede landmænd beklager sig over likviditetsvanskeligheder i dag til trods for, at vi har haft en række indbringende år for dansk landbrug. Det vil derfor være forståeligt, om de landbrugere, der i foråret har været nødt til at udstede pantebrev i høstudbyttet, vil have brug for en håndsrekning som den, der her er tale om. Det vil jo fortrinsvis være nyetablerede landbrugere, der har startet med for ringe driftskapital, og som derfor har været nødsaget til at benytte sig af den i loven givne adgang til kredit i håb om, at høstudbyttet ville sætte dem i stand til at afvikle denne kredit til den fastsatte tid; men da høsten som sagt er bragt meget senere i hus end beregnet og tilmed i en dårlig kvalitet, især for sukkerroeaavlens vedkommende med langt lavere udbytte og tilmed til lavere priser, må man forudse, at adskillige af de pågældende landmænd ville være tvunget til at sælge ud af besætningerne for at klare deres forpligtelser. Den herskende kreditstramning gør det jo næsten umuligt for dem at skaffe sig penge på anden vis. Den her foreslåede udskydelse af betalingsfristen vil, som den højtærede landbrugsminister gjorde opmærksom på i sin forelæggelsestale, gøre det muligt for de pågældende at anvende avlen f. eks. til opfodring af slagterisvin, hvorved de vil kunne tjene til en afvikling af gælden indenfor den forlængede frist.

Da både husmandsforeningerne og landboforeningerne har anbefalet en foranstaltning som den, der her er foreslået, og da den tilmed ikke medfører udgifter for staten, kan jeg på mit partis vegne tiltræde forslaget. Vi må så håbe, at også de forudsatte panthavere vil benytte sig af den her givne lejlighed til at yde denne befolkningsgruppe en håndsrekning, hvor det måtte være forsvarligt. Da det er af betydning både for de pågældende landmænd og for leverandørerne snarest at blive bekendt med lovændringen, anbefaler jeg hermed forslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Jørgen Gram: Det foreliggende lovforslag er jo med sine 5 linier let at overse. Der foreslås simpelthen, som også den foregående taler redegjorde for, i den permanente lov at forlænge fristen for fortrinsrettens bortfald i denne sæson med to måneder, til 1. marts, for dermed at give lidt mere tid til høstpantebrevens afvikling. Det ses ikke af bemærkningerne til lovforslaget, om det fremkommer efter opfordring udefra; der anføres blot, at De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger har anbefalet forslaget.

De såkaldte høstpantebreve er i sig selv en nødhjælp; de var oprindeligt tænkt ganske midlertidige, både som nødhjælp i mangel af kapital og til sikring af driften, og de har gjort deres nytte, men da loven om fortrinsret i høsten efter en lang årrækkes forlængelser endelig for ca. 4 år siden blev gjort permanent, ja, så var dette en konstatering af, at tusinder af landbrugets udøvere kun ved ekstra foranstaltninger kunne føre driften videre. Dette er i sig selv beklageligt. Selv i det gode år 1949—50, hvor vi dog havde en forrentningsprocent på 6,4 af handelsværdien og 9 pct. af den investerede kapital, gjorde 5333 landmænd brug af høstpantebrevene, og i det følgende år, hvor der var en forrentningsprocent på 6,3 af handelsværdien, var tallet endog steget til 5700, men nu kan den permanente lov altså ikke klare det i år, efter at vi dog har haft nogle relativt gode år. Den højtærede landbrugsminister har øje derfor og vil med lovforslaget her hjælpe lidt for det pågældende udsnit af landbrugerne. Jeg vil gerne spørge ministeren: Hvad med købmandsorganisationerne? Har de udtalt sig for eller imod lovforslaget? For man må være klar over og have øje for, at lovforslaget i nogen grad forhøjer købmandens risiko og i hvert fald hindrer ham i at få kontante midler i hænde i de to måneder, lovforslaget omhandler.

Men lovforslaget forelægges jo af landbrugsministeren på et tidspunkt, hvor den højtærede ministers kollega finansministeren bebuder øget kreditstramning, nye skatter og andre besværligheder. Kreditstramningen, som vi har den nu, volder besvær nok i øjeblikket ude omkring hver eneste dag,

og for at fremskaffe kapital er der jo nogle, der bruger den udvej, og må bruge den udvej, at sælge væk af den brugsbesætning, som man ellers må opretholde år efter år. Jeg vil gerne sige om dette, at det er den sikre vej til at save den gren af, man sidder på, at sælge det middel, som i årene fremefter skal skaffe den likvide kapital. Men dette er baggrunden for den utryghedsfølelse, der i øjeblikket er stærkt rådende i hele landbruget: Hvad vil der komme af nye byrder udover de i øjeblikket eksisterende hårde byrder? Det kan i længden ikke gå, heller ikke for hele det danske samfund, at det ubestridte hovederhverv, landbruget, hviler på et så usikkert økonomisk fundament, at en enkelt vanskelig høst får det til at knage i fugerne, og så kan det jo endda ikke siges, at det er et misvækstår, vi har haft i sommer.

Lad mig også sige her, at man i landbrugs-kredse føler det som en uforstandig forerettelse, når det fra regeringshold som en bebrejdelse til landbruget oplyses, at vi i landbruget har forringet valutastillingen med ca. 300 mill. kr. ved indførelse af ekstra foderstoffer for dette beløb mod slutningen af høsten. Hvad var der andet at gøre for at holde produktionen i gang? Man kan jo ikke sige til dyrene: nu må I sulte en måneds tid, til vi får høsten bjerget. Det er jo ikke for sin fornøjelses skyld, landbruget har gjort det; tværtimod, de penge, man har været tvunget til at give ud for at købe ekstra foderstoffer, mangler man nu som likvid kapital. Jeg vil retfærdigvis fritage landbrugsministeren for enhver bebrejdelse her, dertil er han for gammel en kender af landbrugets kår; men når så godt som alle andre lande beskytter deres landbrug imod dansk landbrugsproduktions afsætning indenfor deres område, må det være forståeligt for alle, at dansk landbrug har en vanskelig opgave, og det er derfor rimeligt og nødvendigt, at der findes en udvej til, at der kan skabes skattefri reserver i de gode år og fritagelse for de uretfærdige og stadig stigende grundskatter, for at man kan imødestå modgangstider. For går det sådan, at modet er tabt, så er alting tabt.

Jeg skal ikke her komme dybere ind på hele den økonomiske stilling. Vi har en realkreditkommission siddende. Hvilke for-

[Jørgen Gram.]

slag kommer den med i nærmeste fremtid? Og vi ved, at kreditforeningerne, i hvert fald visse af dem, stærkt kritiserer den her omhandlede lov og lignende foranstaltninger, som kontraktgrise m. v., men de har jo hidtil været nødvendige, og de har gjort deres nytte, og hvad vil man sætte i stedet for at afhjælpe den kapitalmangel, som der er udtryk for? Jeg vil gerne spørge den højtærede landbrugsminister: Hvor mange landmænd omfatter dette lovforslag, og hvor stort et beløb er der tale om? Der kan jo være andre, der er i lige så store vanskeligheder som dem, der har høstpantebrev. Derfor kunne jeg godt have lyst til at spørge: Hvordan er egentlig den virkelige økonomiske stilling i landbruget i almindelighed i øjeblikket, bedømt ud fra bankernes erfaringer? Om alle sådanne spørgsmål kan vi vel få oplysninger i det udvalg, der må behandle sagen videre. Jeg kan i hvert fald på mit partis vegne give tilsagn om en velvillig behandling af lovforslaget.

Clausen (Olufskjær): Jeg beklager meget, at det har været nødvendigt at fremsætte et lovforslag af denne karakter; men jeg kan, som forholdene har udviklet sig for landbruget og dets folk, sige, at det er endog meget stærkt påkrævet. Når man nu udskyder fristen for fortrinsrettens bortfald et par måneder, bliver der naturligvis et problem i de tilfælde, hvor der intet korn er: Hvor er ejendomsretten så? Det må vi se nærmere på, idet der jo må være sikkerhed for, at kreditorerne har dækning.

Jeg vil for de interesserede parter skyld meget ønske, at det må være sidste gang, vi behandler et lovforslag af denne karakter. Ingen af parterne er i og for sig glade for ordningen; men de er kommet i vanskeligheder på grund af vejrforholdene, på grund af den store skade, der er sket på høsten, således at den ikke er tjenlig til salg eller til oplagring, men bedre kan opbevares hjemme i laderne. Jeg håber som sagt ikke, vi kommer til at beskæftige os med et lovforslag af denne karakter i fremtiden, for man må erkende, at det går ud over landbruget.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale lovforslaget.

Aage Fogh: Lovforslagene om høstpantebrev har jo fået en noget forskellig modtagelse i tinget gennem en årrække. Til at begynde med var det sådan, at hver gang et lovforslag herom var blevet fremsat, blev der udtalt ønske om, at det måtte være sidste gang, vi så denne lovgivning. Ikke desto mindre er den med undtagelse af et par ganske enkelte år blevet fortsat siden 1932, og loven om høstpantebrev er ikke længere en kriselov. Men det er et spørgsmål, om denne form for kredit til landbruget er en form, som landbruget er tjent med at gøre brug af. Jeg vil derfor sige til den højtærede landbrugsminister, at jeg kan give mit tilsagn om medvirken til lovforslagets gennemførelse; men jeg ønsker i et udvalg at få besvaret en hel del spørgsmål, som jeg synes må besvares, inden man går videre.

Der sker nemlig nu det, at vi giver købmændene pantsikkerhed, ikke til 1. januar, men til 1. marts, og i lovens § 3 står der — jeg beder om tilladelse til et kort citat:

„Uden panthaverens samtykke kan pantsætteren, sålænge fortrinsretten består, ikke sælge høsten, hverken helt eller delvis, og heller ikke opfodre mere af høsten end således, at panthaverens krav til enhver tid er fuldt dækket.“

Nu vil jeg gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om man virkelig tror, at danske landmænd er sådan stillet, at de indtil den 1. marts kan ligge med så meget af høsten ubrugt, at der er dækning og fuld dækning for høstpantebrevet? Der foreligger jo den mærkelige situation, at høstpantebrevene i nogle tilfælde er løbet helt op til 500 kr. pr. ha på ejendommen. Med den høst, vi har haft i år, navnlig når man ser på høstens kvalitet, er det jo en meget væsentlig part af den samlede høsts værdi, der derigennem bliver pantsat. Derfor vil jeg gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om virkelig lovens § 3 skal blive ved at bestå uden ændringer, således at landbrugeren ikke har ret til at disponere over den del af høsten, der dækker høstpantebrevet. Hvis det er tilfældet, ser jeg ikke rettere, end at vi hjælper manden fra asken i ilden, for inden 1. marts kan situationen meget vel være den, at jorden skal besås påny; så skal der et nyt høstpantebrev til, og der er vist ingen, der tror,

[Aage Fogh.]

at en landmand, der ikke har kunnet dække høstpantebrevet fra i fjor til 1. marts, vil have nogen som helst mulighed for at få et nyt høstpantebrev til næste år, og så vil han have mistet alle muligheder for at få tilsået sin jord.

Det andet spørgsmål, jeg gerne vil rejse i forbindelse med sagen, er, i hvilken udstrækning der er givet høstpantebreve. Jeg har søgt at skaffe nogle tal for det og har fundet ud af, at i 1950 var der på øerne 659 landmænd, der havde gjort brug af høstpantebrevsloven, og de havde lånt 800 000 kr.; men der var i Nørrejylland 3 500, der havde lånt 6,8 mill. kr., og der var i Sønderjylland 1 563, der havde lånt 3,4 mill. kr. Altså i 1950 var der godt 5 700 landmænd, der tilsammen havde lånt 11 mill. kr.

Jeg har ikke tallene for de senere år, men jeg ved, at i 1951 var tallet steget til 6 865 og i 1952 til 8 132. Men hvad er det for 1953 og 1954? Hvor mange landmænd har gjort brug af høstpantebrevsloven i 1953 og 1954?

Når nu det ærede medlem hr. Jørgen Gram synger sin sædvanlige sang om landbrugets sørgelige tilstand, skal jeg ikke blande mig i det, men kun gøre den korte bemærkning, at de høstpantebreve, vi behandler her, er ikke startet i kriseår, de er startet i år, da landbruget havde en forrentningsprocent på mellem 7 og 8 og for de foregående år en forrentningsprocent på mellem 9 og 10, helt op til 11. Det er ikke kriseforanstaltninger, der er tale om; kriseforanstaltninger kommer først nu. Det, det drejer sig om, er forkerte finansielle dispositioner fra landbrugets side, og jeg synes, man skulle tage også det spørgsmål op til behandling.

Jeg har her en fortegnelse over samtlige høstpantebreve i to retskredse i en af vore landsdele. Jeg skal ikke referere den hele, men blot tage nogle eksempler og vise, hvordan finansiering er foretaget af vedkommende landmand.

Der er først en landbrugsejendom på 55 ha med en ejendomsskyld på 149 000 kr., den har restlån i første prioritet på 82 000 kr. og så et høstpantebrev på 15 000 kr.

Og jeg kan nævne en række tal for andre landbrugsejendomme:

ha	Ejendoms- skyld	Restlån i 1. prioritet	Høstpante- breve
5	15 000	8 300	914
16	37 000	23 000	5 000
74	62 000	28 000	11 600
75	170 000	102 000	15 000
84	84 000	48 000	23 000
134	165 000	58 000	13 350

Jeg har tidligere povet den påstand og gentager den her, at i samtlige tilfælde med undtagelse af to har der været plads til alle disse prioriteter indenfor første prioritet, men desværre er man i gode tider for landbruget gået over til, i stedet for at tage størst mulige førsteprioritetslån, at belåne i høstpantebreve. Og hvad vil det sige i dag? Det vil sige, at i stedet for førsteprioriteter, der afvikles over en lang årrække og giver manden en rimelig driftskredit, står vi nu med en låneform, hvor der i et enkelt tilfælde skal udbetales 23 000 kr. inden 1. januar, hvis manden ikke skal gå fallit. Hvor høsten har været dårlig, som den har været mange steder, må denne form for belåning nødvendigvis medføre, at en stor del af landbrugets folk må forlade ejendommen, ikke i og for sig fordi de er insolvente, men fordi de ikke har mulighed for at skaffe de penge til den tid, de har bundet sig til.

Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden her til at stille landbrugets folk det spørgsmål, om de ikke finder, tiden er inde til, at man på en mere grundig måde, end det er sket hidtil, tog hele problemet om landbrugets prioritering op til behandling. For sandheden er jo den — det ved vi fra de sidste beretninger, der foreligger fra realkreditkommissionen — at dansk landbrug i dag vurderes til 20 milliarder kr., og den samlede gæld indenfor landbruget, både løs og fast, andrager i hvert fald ikke mindre end de 7 milliarder kr. D. v. s. at ca. 30 pct. af landbrugets værdier i dag er belånt; alle de andre, små 70 pct., er ubelånt. Ikke desto mindre er det en kendsgerning, at en meget stor del af disse udmærkede landbrugere er ude i likviditetsvanskeligheder, simpelthen fordi man har finansieret landbruget under en helt forkert form.

Nu ved jeg meget vel, at man vil sige

[Aage Fogh.]

til mig: javel, men førsteprioriteter ligger i dag på en kurs af nogle og halvfjerds. Det er rigtigt, men for tre år siden kunne førsteprioritetslån være taget til en kurs sidst i halvfemserne, og det var på det tidspunkt, man startede disse høstpantebreve, som man nu skal til at afvikle. Hvis man i 1950, 1951 og 1952 i stedet for at interessere sig for høstpantebreve havde interesseret sig for en konsolidering af førsteprioriteterne, havde vi ikke haft de dyre og farlige kreditter nødige, som vi nu kører med. Jeg siger ikke dette som en bebrejdelse mod landbruget. Skulle det være en bebrejdelse mod nogen, måtte det nærmest være mod dem, der leder vore kreditinstitutioner. Det er en fejl, at vore ledende folk indenfor kreditinstitutionerne og de ledende folk indenfor landbruget ikke har givet den almindelige danske landmand så gode oplysninger om kreditforholdene, at vi havde kunnet undgå i dag at gennemføre denne kriselov om høstpantebreve, der i kraft af den form, disse har økonomisk, i virkeligheden kan taget livet af vore landmænd.

Jeg er villig til at medvirke til gennemførelsen af det forelagte lovforslag, men jeg ønsker, at vi, inden det vedtages, får undersøgt alle de problemer, jeg har nævnt, grundigt.

Fuglsang: På det kommunistiske partis vegne skal jeg tilsige min medvirken til gennemførelsen af det foreliggende lovforslag om en udskydelse af fristen for fortrinsrettens bortfald i to måneder. Jeg kan, men kun i nogen grad, erklære mig enig i den motivering for lovforslaget, som gives i bemærkningerne, nemlig årets dårlige høst. Jeg vil ikke nægte, at den dårlige høst i nogen grad har gjort ændringerne konkret påtrængende, men samtidig bør man vel ikke glemme, at det, det drejer sig om her, ikke er nogen ny lov, men i virkeligheden en gammel lov, der er gennemprøvet, og som har virket også

i de foregående år med rekordhøst og på anden måde gunstige økonomiske forhold for landbruget. Dette viser, at den stilling, som landbruget befinder sig i, de likviditetsvanskeligheder, det står overfor, kun i nogen grad er betinget af vind- og vejrforhold, men i høj grad er betinget også af politiske og økonomiske forhold, kreditforhold, handelsforhold, investeringsforhold o. s. v., og derfor kan jeg heller ikke dele det forfængelige håb, der er givet udtryk for, at selve denne lovgivning — så længe man fortsætter i den nuværende økonomiske retning — i løbet af kort tid vil vise sig overflødig, så at man kan komme bort fra den; det vil man næppe kunne med hele den udvikling, man er inde i. Det, man må vente fremover i den almindelige økonomiske udvikling, er jo økonomiske uvejrsskyer, økonomiske vanskeligheder, som i givet fald vil vise sig at være skæbnesvangre, og som vil være adskilligt vanskeligere at overvinde end et enkelt års dårlige høstforhold.

Oluf Pedersen: Gennem mange år er der i tinget hvert år blevet fremsat et forslag til lov om høstpantebreve. Derefter blev loven gjort permanent, og jeg havde troet, at vi så kunne blive fri for forslag om ændringer i den. Nu hører jeg jo nok om denne landbrugskrise, som er undervejs, og jeg ser også i aviserne i dag, at man gør op, at forrentningsprocenten i landbruget er faldet til 6,7. Men, der er ingen, der skal bilde mig ind, at vi har landbrugskrise, når landbruget har en forrentningsprocent på 6,7; hvis det var tilfældet, ville vi altid have krise. Jeg ved godt, at landbrugene altid klager; hvis de ikke klager, var de vel ikke landbrugere — det hører med til livets forhold. Det kan godt være, at der er nogle enkelte, der er kommet i visse vanskeligheder på grund af den noget sene høst, men jeg tror ikke, at det gælder — måske undtagelserne fra regnet — de steder, hvor man har holdt sig til loven. Efter de oplysninger, der foreligger om, hvor store

[Oluf Pedersen.]

forpligtelser der er kommet ind under høst-pantebrevene, synes jeg, det ser ud, som om man ikke havde holdt sig til det, loven omfatter, nemlig læggekartofler og såsæd, men at man også har ladet almindelig købmandsgæld gå ind under høstpantebrevet, og hvor det er sket, kan det godt være, at der er visse vanskeligheder. De store poster, vi har set eksempler på, kan ikke alene dreje sig om kartofler og udsæd.

Nu har jeg nok set, at lovforslaget er anbefalet af landboforeningerne og husmandsforningerne. Det er der ikke noget at sige til — hvorfor skulle de ikke give det deres anbefaling? Men jeg gør opmærksom på, at i realkreditkommissionen har der været store betænkeligheder ved høstpantebrevene, idet man fra kreditforeningernes side anfører, at høstpantebrevene, i alt fald i de tilfælde, hvor man tilsyneladende har fået altfor meget ind under dem, har modvirket ydelse af de størst mulige billige realkreditlån, og det vil altså sige, at man ved at gennemføre dette lovforslag kan modvirke, at der gives de størst mulige realkreditlån, og så er ordningen jo til skade for dansk landbrug i stedet for til gavn.

Jeg må derfor forbeholde mig min stilling til lovforslaget, indtil der er fremført noget, som begrunder, at en sådan lovændring virkelig kan være nødvendig. Jeg mener, man burde have undladt at fremsætte lovforslaget, og jeg synes ikke, der foreligger nogen begrundelse for lovforslaget i de officielle oplysninger, vi har om landbrugets stilling, bortset fra de tilfælde, hvor loven ikke er overholdt.

Landbrugsministeren (Smørum): Det ærede medlem hr. Jørgen Gram rettede det direkte spørgsmål til mig, om dette lovforslag er kommet frem efter opfordring fra landboforeningerne. Jeg kan svare det ærede medlem, at det er det. Iøvrigt er jeg ikke uenig med det ærede medlem i hans betragtninger. Jeg forstod på det ærede medlem, at det var hans opfattelse, at de likviditetsvanskeligheder, landbruget har i øjeblikket, væsentlig skyldes den gennemførte kreditstramning. Enhver, der kender forholdene derude, kan jo nok se, at kreditstramningen rammer de landbrugere, som

er økonomisk dårligt stillet, meget hårdt. Imidlertid må vi huske på, at når der er mangel på penge i mange landbrugerhjem for tiden, hænger det noget sammen med den voldsomme mekanisering, der har fundet sted i de senere år. Det er særlig mange af de unge landmænd, de, som har købt deres ejendomme i de senere år til meget høje priser, og som har gennemført mekanisering for mange penge, der i øjeblikket sidder vanskeligt i det. Som jeg fremhævede ved lovforslagets fremsættelse, har dette års sene høst og de dårlige høstforhold, naturligvis i forbindelse med de andre ting, jeg har nævnt, forværret de øjeblikkelige likviditetsvanskeligheder. Mindre høstudbytte, dyrt og besværligt arbejde med høstens indbjergning har stillet sig hindrende i vejen for den ellers normale afvikling af landbrugets løse gæld, som den foregår, når man har fået høsten i hus.

Jeg blev spurgt, om købmandsorganisationerne havde givet tilslutning til lovforslaget. Det har de ikke, men jeg har haft lejlighed til at tale med adskillige købmænd, og jeg håber, at der er mange købmænd, der på samme måde som dem, jeg har talt med, vil forstå, at hvis man går altfor strengt frem under disse forhold, vil det ramme urimeligt hårdt i mange landbrugerhjem. Jeg tror, at mange forstående købmænd i stedet for at kræve deres tilgodehavende vederlagt med dårligt korn, som de ikke kan give en ret høj pris for, vil indrømme deres kunder en mulighed for at afvikle deres gæld ved at lade dem bruge kornet til at fodre nogle svin op med, så de på den måde kommer lidt lempeligere igennem.

Når der tales om kreditstramningen, som rammer meget hårdt mange steder, vil jeg gerne benytte denne lejlighed til for mit vedkommende at sige, at jeg tror, det ville være meget godt, om man her i folketinget snart kunne tage sig sammen til at gennemføre andre forbrugsbegrænsende foranstaltninger og så til gengæld lempe lidt på kreditstramningen, som i mange tilfælde rammer hårdt og går ud over de fattigste. Jeg har set adskillige eksempler på, at landmænd for tiden sælger ud af deres gode brugsdyr for at klare deres høstgældsforpligtelser. Det er ikke forhold, som man samfundsmæssigt set kan ønske fortsat.

[Landbrugsministeren.]

Alle disse problemer kan vi nok drøfte under dette lille lovforslags behandling, men vi kan ikke løse dem, og jeg er ikke i tvivl om, at folketinget kommer til at beskæftige sig med disse forhold på langt bredere basis, end der her er tale om.

Iøvrigt gjorde det ærede medlem hr. Jørgen Gram opmærksom på, at landbrugets kreditmuligheder for tiden er genstand for behandling i realkreditkommissionen. Vi må vel snart høre noget fra den, og så vil en del af de spørgsmål, vi har drøftet her, kunne tages op til fornyet behandling.

Det ærede medlem hr. Clausen (Olufskjær) gjorde nogle bemærkninger om sikkerheden for købmændenes tilgodehavender og spurgte: Når der intet korn er, hvad så med sikkerheden? Det er jo sådan, at købmændene har haft mulighed for at gøre fortrinsretten gældende allerede pr. 1. oktober, og overfor de kreditorer, som de ikke mener er solide og bør have en rimelig ordning, har de gjort deres panteret gældende. Det, der er tale om her, er jo, at man kan forhandle sig tilrette om en rimelig ordning; efter lovforslaget tvinges ingen købmand til at give kredit.

Jeg blev lidt betænkelig ved det ærede medlem hr. Aage Foghs bemærkning om, at han i udvalget ville kræve en hel del spørgsmål besvaret, inden han og hans parti tog stilling til dette lovforslag. Jeg vil gerne medvirke til, at alle rimelige spørgsmål besvares hurtigst muligt, men jeg beder det ærede medlem om ikke at stille spørgsmål, som det vil tage så lang tid at besvare, at loven ikke får nogen praktisk betydning for dette års vedkommende. Lovforslaget er kommet frem efter et stærkt ønske fra samtlige landbrugets organisationer, landboforeninger og husmandsforeninger; jeg synes, det er velbegrundet, og derfor håber jeg, at vi finder frem til en ordning, så at loven kan få virkning for indeværende år, som det var meningen.

Jeg forstår ikke rigtigt det ærede medlem hr. Aage Foghs bekymringer med hensyn til lovens § 3, stk. 2, hvor der står, at man ikke kan disponere over høsten uden pant-havernes samtykke. Det er jo også en forudsætning for det, der foreslås her, at den ordning, der træffes, træffes efter overens-

komst mellem skyldner og pantnaver. Det er hovedsagen i dette lovforslag. Det ærede medlem, som kender de praktiske forhold ude i landbruget, ved godt, at det mange gange kan være god økonomi at bruge kornet til opfodring og på den måde blive i stand til at betale gælden til købmanden i stedet for at betale sin regning med noget korn, som købmanden ikke bryder sig om og ikke vil give en ret høj pris for.

Jørgen Gram: Jeg finder ingen anledning til at knytte bemærkninger til ministerens udtalelser, idet jeg har det indtryk, at ministeren afgjort har vilje til at finde frem til det bedst mulige resultat og give de oplysninger, som vi gerne vil have i udvalget.

Jeg har et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Aage Foghs spydige udtalelse om, at jeg sang min sædvanlige sang om landbrugets dårlige stilling. Synes det ærede medlem da selv, at det er en strålende stilling, landbruget har for tiden? Mener han det udfra de produktions- og afsætningsvilkår, vi har, eller er det ærede medlem kommet så langt væk fra det praktiske landbrug, at han ikke kan se eller høre, hvordan det står til ude omkring i dette øjeblik? Det talmateriale, det ærede medlem kom med, var jo et eneste bevis netop for det, jeg sagde: at prioriteringen ude omkring er sådan, at det danske landbrug hviler på et ustabil fundament. Nu i 1954 kan det ærede medlem godt komme og sige: I skulle have optaget større førsteprioriteter for 5 eller 10 eller 15 år siden — men det giver jeg ikke meget for, for det er bagklogskab. Dengang de forskellige kreditforeningspapirer stod i pari, hørte vi ikke det ærede medlem sige, at nu skulle man søge at overprioritere; selvom man ikke burde optage lån til brug i nedgangstider, skulle man gøre det alligevel. Nej, det er først nu, han siger det; og hvad ville det i det hele taget have hjulpet dengang at optage større førsteprioritetslån? Ja, måske for ganske enkelte, der havde mulighed for at kunne det, men det er ikke dem, der er mest i knibe nu; men for de allerfleste, der havde både første-, anden-, tredje- og fjerdeprioritetslån, ville det ikke have været muligt; for de penge, man eventuelt kunne have lånt hos kreditforeningerne, ville være gået til afbetaling på de senere lån,

[Jørgen Gram.]

og så havde man ikke haft mere likvid kapital. Det er jo først i den sidste tid, at man fra kreditforeningernes side har været mere lydher overfor den tanke, at man er blevet stående på et helt forkert stade med hensyn til lånegrænsen for førsteprioritetslån. Det er først nu, man tilkendegiver, at man egentlig godt kan være med til at give højere førsteprioriteter. Nogle kan have gavn af det, men andre slet ikke. Jeg vil spørge det ærede medlem, om han mener, at man i øjeblikket med salgskurser for obligationer på omkring 70 skal springe til at optage større lån, hvilket igen vil føre til endnu lavere kurser på grund af større udbud? Når vi i øjeblikket har en forrentning, der er ca. 3 pct. mindre end i fjor, og den i det kommende år sandsynligvis vil blive 2—3 pct. lavere endnu, synes jeg nok, der er grund til at pege på, at der er noget usikkert over hele det danske landbrugs stilling, og at man derfor bør se, om der kan skaffes udveje til en eller anden side.

Aage Fogh: Jeg forstod på den højtærede landbrugsminister, at ministeren mente, at vi skulle vente med at diskutere videre, til vi kom til udvalgsbehandlingen. Det er jeg indforstået med. Jeg skal nok stille mine spørgsmål på en sådan måde, at vi kan få dem besvaret i løbet af kort tid, men jeg ville finde det uforsvarligt at gå videre med behandlingen af lovforslaget uden at blive klar over visse ting.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram, der spurgte, om jeg tror, at landbrugets stilling er dårlig, vil jeg svare: ja, det tror jeg. For mange landmænds vedkommende er stillingen dårlig, dels i kraft af den dårlige høst, dels og navnlig i kraft af den elendige prioritering, men ikke fordi prioriteringen er for stor, når undtages de landbrugere, der har købt ejendomme i de sidste år. Det er imidlertid ikke dem, der er tale om her. Det er gamle landmænd, folk på alder med det ærede medlem, der i stedet for at skaffe sig en forsvarlig prioritering i første- og andenprioritetslån har forpligtet sig i henhold til høstpantebreve, optaget gældsaneringslån og foretaget andre ting, som nu pludselig tager livet af dem.

Det ærede medlem mener, at jeg skulle have sagt til for nogle år siden. Det er

imidlertid så heldigt, at jeg allerede, da vi i 1947 behandlede lovforslaget om høstpantebreve, sagde til, idet jeg gjorde opmærksom på, at det var en ordning, som vi kun meget nødig gik med til. Vi anbefalede folk at anvende loven så lidt som muligt.

Vi har længe været klar over, at man indenfor landbruget ikke har ordnet kreditforholdene på forsvarlig måde. Der sidder en realkreditkommission, det er rigtigt. Den arbejder meget langsomt, men den arbejder, og det er muligt, at der kommer et resultat, men der er et og andet, som tyder på, at en del af dem, der sidder i kommissionen, ikke er interesseret i, at det kommer så forfærdelig hurtigt. Jeg har den opfattelse, at det virkelig havde været en stor opgave for landbrugets folk, både i landbrugsorganisationerne og i realkreditinstitutionerne, at interessere sig og landmændene for at klare kreditproblemerne. Tænk, om man i 1947, 1948, 1949 og 1950 havde tilrådet landmændene i stedet for at ordne sig med høstpantebreve at søge at få forhøjet deres førsteprioritetslån, som de kunne have fået forhøjet til en kurs på nogle og halvfems, til en rente på 4½ pct. og med en afdragstid på 40 år. Så havde stillingen været en anden end den, de er kommet i ved at gøre brug af høstpantebreve.

For at det ærede medlem nu ikke skal drage ud og fortælle om dette radikale medlem, der ikke forstår, at landmændene sidder dårligt i det, vil jeg sige, at min indstilling er den, at landbrugets vilkår for mange landmænds vedkommende er dårlige, og grunden hertil er i stor udstrækning, at de ikke har ordnet kreditproblemet på en skikkelig måde. Sandheden er nemlig den — og det kan hverken det ærede medlem eller jeg være ked af — at medens landbrugets værdi vurderes til 20 milliarder kr., hvoraf 18 milliarder kr. i selve landbruget og 2 milliarder kr. udenfor, så er gælden, den løse og den faste tilsammen, kun på 7 milliarder kr. Det vil sige, at kun 30 pct. af værdien er belånt. Det er dog en kendsgerning, som man ikke kan komme uden om. Når ikke desto mindre mange landmænd er i en kritisk situation i dag, så er det for norges vedkommende, fordi de har købt ejendom i de senere år til de meget høje priser, og dem har jeg mest ondt af. Andre, som har købt tidligere, er kommet ind i en

[Aage Fogh.]

krise, fordi de ikke på rimelig måde har løst deres kreditproblemer i rette tid.

(Kort bemærkning).

Jørgen Gram: Jeg synes, det er lovlig tidligt, at det ærede medlem tager forskud på, hvad jeg agter at sige ud i fremtiden. Jeg synes, det ville være klogere, at han venter med at svare, til jeg har sagt det.

Løvrigt kan jeg slet ikke forstå, hvor det ærede medlem egentlig vil hen med at fremdrage eksempler på ældre landmænd, der kun har en lille prioritering, men som benytter høstpantebreve. Det har slet intet med sagen at gøre; den ordning skader jo ingen, og det er ikke dem, man har ondt af, for de vil altid komme ud af det. Men hvad ville det have nyttet de landmænd, der før i tiden ville have prøvet på at opnå en højere prioritering, for da var kreditforeningerne ikke rede til at gå til en højere lånegrænse? Det er først nu, i de allersidste år, at de synes at have fået øjnene op for, at man må gå til en højere lånegrænse, fordi den nuværende ikke svarer til de virkelige værdier.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Nu siger det ærede medlem, at det skader jo ingen, at vi har fået ordningen med høstpantebreve. Jo, ærede medlem, det skader alle dem, der i fremtiden skal søge førsteprioritetslån i deres ejendomme, for det medfører selvfølgelig, at kreditforeningsdirektøren, når han skal vurdere, hvor stort et lån der kan ydes, siger: det er godt nok, at ejendommen er så og så meget værd, og at vi har den sikkerhed, men der er jo en fare for, at der uden vort tilsagn bliver tinglyst en prioritet, der har forret fremfor vor. Og når vi er kommet dertil, at der er ejendomme, på hvilke der er tinglyst forpligtelser i henhold til høstpantebreve på indtil 500 kr. pr. ha, betyder det, at det skader alle dem, der i fremtiden skal have lån i kreditforeningerne; det tror jeg man skulle erkende.

Så er der endnu det spørgsmål, hvor store lån kreditforeningerne vil yde. Hvem er det, der ejer kreditforeningerne? Det er alle låntagerne, de danske landmænd, og det må derfor blive landmændenes egen sag at forstå at klare også det problem med kreditforeningerne.

(Kort bemærkning).

Jørgen Gram: Ja, det ærede medlem ved jo godt, hvor megen indflydelse den enkelte låntager i en kreditforening har overfor direktionen med hensyn til, hvor højt lånegrænsen skal sættes.

Med hensyn til, om fortrinsretten i henhold til høstpantebrevene skader førsteprioriteringen, vil jeg sige, at jeg kender nok den sag; jeg kender godt den kreditforeningsdirektør, som har komponeret melodien, og som har brugt alle disse talemåder, det ærede medlem her anvender. Faktum er, at kreditforeningerne, der har de mægtige millionreservefonds, aldrig har tabt noget på grund af disse fortrinsprioriteter, i hvert fald ikke noget, der betyder noget i sammenligning med, hvad der var tilfældet under den krisetilstand, vi var inde i i 1930'erne, og i forhold til de store reservefonds.

Oluf Pedersen: Det ærede medlem hr. Aage Fogh oplyste, at der var landbrugere, der havde optaget en så stor høstpantegæld, at den svarede til et beløb af 500 kr. pr. ha. Jeg vil gerne have en forklaring på, hvorledes man kan komme til så store beløb, når man tager i betragtning, hvad der lov-mæssigt kan falde ind under høstpantebrevet.

Landbruget, som i 1939 havde en gæld på 60 pct. af de daværende værdier, har efter den foreliggende statistik nu en gæld, som er faldet så meget, at det i dag ejer 60 pct. af værdierne. Det vil sige, at landbrugets formue, taget i gennemsnit for alle landejendomme, siden 1939 er steget til det fire-dobbelte. Så det ser nu lidt underligt ud, at der skal være en sådan krise, som man påstår; det kan kun stå i forbindelse med, at landbruget ikke har sine kreditforhold i orden. Værdierne er jo langt, langt større end den påhvilende gæld.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Til det ærede medlem hr. Jørgen Gram kun en lille bemærkning angående det ærede medlems spørgsmål om, hvor megen indflydelse den enkelte låntager har på kreditforeningernes lånepolitik. Jeg vil gerne have lov til at gøre opmærksom på, at de, der burde være ledere af vore kre-

[Aage Fogh.]

ditinstitutioner, er låntagerne, for det er deres institutioner. Men når låntagerne ikke tager sig så meget af deres egne foretagender, at de sikrer sig indflydelse på, hvem der bliver ledere, repræsentanter og direktører, bliver følgen det utilfredsstillende resultat, vi er nået til i dag. Der er derfor et og andet at rette, og det kan det ærede medlem hr. Jørgen Gram og jeg måske hjælpe hinanden med sammen med andre at få rettet. Jeg tror, der er en hel del kreditspørgsmål, som burde løses ikke ved hjælp af høstpantebreve, men på anden måde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Lund Jensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg om forhøjelse af indtægtsgrænserne ved underholds- og enkebørnsbidrags udbetaling af det offentlige til enlige mødre, enker, enkemænd m. v. til sygekassegrænserne. [Af Ragnhild Andersen m. fl.]

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 131; fremsættelsen findes i tidenden sp. 630).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Socialministeren (Strøm): Til det foreliggende lovforslag og ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem fru Ragnhild Andersens fremsættelsestale vil jeg først bemærke, at der ikke her er tale om et område, der kan siges at være forsømt af lovgivningsmagten, idet der netop i de senere år gentagne gange er sket væsentlige forbedringer i reglerne om bidrag til de enlige forsørgere.

Ved loven af 9. juni 1948 blev der således gennemført en væsentlig forhøjelse både af

indtægtsgrænserne og normalbidragene foruden en række andre reformer i bidragsreglerne. I 1951 gennemførte man en halvårlig pristalsregulering af normalbidragene. Ved lov nr. 78 af 31. marts 1953 blev normalbidragene yderligere forhøjet med 20 pct., og samtidig blev indtægtsgrænserne for enlige forsørgere forhøjet, således at der gælder samme grænse for enlige forsørgere som for gifte bidragsberettigede. Udgifterne til udbetaling af børnebidrag fra det offentlige har da også vist en betydelig stigning. I året 1947—48 var udgifterne ca. 13,9 mill. kr., i 1952—53 27,2 mill. kr.

Jeg kan yderligere henvise til, at man i det forslag til lov om børnetilskud, som regeringen fremsatte i sidste folketingsår, og som påny vil blive fremsat i år, har været opmærksom på, at enlige, og det samme gælder iøvrigt udearbejdende sambeskattede gifte kvinder, ofte vil være belastet med ekstraudgifter til børnenes pasning m. v., hvorfor man for disse kategoriers vedkommende har stillet forslag om en forhøjelse af børnetilskuddene i forhold til det, der ellers vil være det normale.

Endelig kan jeg minde om de særlige ydelser til enlige mødre, som det ærede medlem også har omtalt. I henhold til lov af 13. april 1954 ydes der 2 gange 40 kr. til enlige mødre, der opfylder de økonomiske betingelser for udbetaling af bidrag, og efter det lige vedtagne forslag om en særlig ydelse til rentemodtagerne i januar 1955 skal der ydes 100 kr. til disse enlige mødre.

I det foreliggende lovforslags § 1 foreslås det, at man ophæver den særlige regel om, at bidrag ikke kan udbetales til et barn, der selv har indtægt og formue, hvoraf udgifterne til dets forsvarlige underhold kan afholdes. Efter den nugældende lov udelukkes bidragsudbetaling både i disse tilfælde og i tilfælde, hvor barnets indtægt sammenlagt med den bidragsberettigedes overstiger de almindelige indtægtsgrænser for bidragsudbetaling i lovens § 194. Efter forslaget skal bidrag alene være udelukket på grund af barnets indtægtsforhold i de sidstnævnte tilfælde.

Jeg kan hertil bemærke, at vi i socialministeriet arbejder med spørgsmålet om ændringer i reglerne om betydningen af barnets indtægter og formue ved bidragsudbetaling, og at jeg har modtaget en